

1. งานวัคซีนโรค

เรื่อง การเก็บเสมหะผู้ป่วยวัณโรคส่งตรวจ

ให้มีประสิทธิภาพ

การจัดตั้งชุมชนนักปฏิบัติ (Community of Practice : CoP)
(ตัวชี้วัดที่ 4.2)

1. ชื่อกลุ่ม ชุมชนคนพิชิตวัณโรค(TB.)

เรื่อง การเก็บเสมหะผู้ป่วยวัณโรคส่งตรวจให้มีประสิทธิภาพและปลอดภัย

2. สมาชิกกลุ่ม

1. นายแพทย์สรายุทธ	สนธิแก้ว	ประธานกลุ่ม/คุณเอื้อ
2. แพทย์หญิงจรรยา	เจนประเสริฐ	คุณอำนวย/ผู้จัดการ
3. แพทย์หญิงกมลรัตน์	วัฒนะ	คุณกิจ/สมาชิก
4. แพทย์หญิงพิริยา	ธนาสิทธิ์ธัมวัฒน์	คุณกิจ/สมาชิก
5. แพทย์หญิงวรางคณา	ตันติพรสินชัย	คุณกิจ/สมาชิก
6. นางหทัยา	ชัยจะ	คุณกิจ/สมาชิก
7. นางอภิวดี	จันทร์พิมานสุข	คุณกิจ/สมาชิก
8. นางอุ๋นเรือน	รัฐวินิจ	คุณกิจ/สมาชิก
9. นางฐิติยา	ศรีชู	คุณกิจ/สมาชิก
10. นางสาวจรี	ชูยศ	คุณกิจ/สมาชิก
11. นางสาวสปีนนา	ศิริศรีกุล	คุณกิจ/สมาชิก
12. นางสาวอนงค์	จำรองเพ็ง	คุณกิจ/สมาชิก
13. นายวิชิต	ศักดิ์	คุณกิจ/สมาชิก
14. นางสุภาภรณ์	เปรมฤทธิ	คุณกิจ/สมาชิก
15. นางปทุมพร	อารุณ	คุณกิจ/สมาชิก
16. นางสาวสายชล	ชุ่มชูใจ	คุณกิจ/สมาชิก
17. นางสาวปิยรัตน์	พรรณรังษี	คุณลิขิต/เลขานุการ

3. วัตถุประสงค์

3.1 เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจในหลักการและเทคนิคการเก็บเสมหะผู้ป่วยหรือการ
สอนผู้ป่วยวัณโรคเก็บเสมหะได้อย่างถูกวิธี มีประสิทธิภาพ และปลอดภัย ลดโอกาสแพร่กระจายเชื้อในขณะ
เก็บเสมหะส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการ

3.2 เพื่อเก็บเสมหะผู้ป่วยวัณโรคส่งตรวจได้ครบตามกำหนดระยะเวลา เพื่อใช้ประเมินผลการรักษา

3.3 เพื่อพัฒนานวัตกรรมหรือวิธีการใหม่ๆที่เพิ่มความสะดวกในการเก็บเสมหะให้กับผู้ป่วย

3.4 เพื่อให้สมาชิกแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดแนวทางปฏิบัติที่ดี
และยึดถือเทคนิคต่างๆเป็นข้อปฏิบัติได้อย่างแท้จริง

4. งบประมาณ

(ไม่มีการใช้งบประมาณ)

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

5.1 สมาชิกในกลุ่มสามารถนำเทคนิค/นวัตกรรมการเก็บเสมหะผู้ป่วยวัณโรคส่งตรวจได้อย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัย ลดการแพร่กระจายเชื้อไปยังบุคคลอื่น

5.2 ผู้ป่วยได้รับการตรวจประเมินผลการรักษา(จากผลตรวจเสมหะ)ที่มีประสิทธิภาพ

5.3 สมาชิกในกลุ่มนำแนวทางปฏิบัติที่ได้มาจากการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในโรงพยาบาลของตน(คลินิกวัณโรค) และสามารถเผยแพร่ให้ผู้ที่สนใจอื่น ๆ นำไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติได้ ตลอดจนเป็นการสร้างเครือข่ายวัฒนธรรมองค์การที่ดีต่อกัน

โรงพยาบาลกลาง : เสนอวิธีเก็บเสมหะผู้ป่วยที่สงสัยวัณโรคปอดได้ครบตามกำหนดเวลา
(เอกสารแนบ)

โรงพยาบาลตากสิน : เสนอวิธีการเก็บเสมหะส่งตรวจทางจุลชีววิทยาอย่างปลอดภัยและประหยัด
(วิธี خاکสบายใจ / ก้อนเก็บเก็บง่าย ปลอดภัย สบายใจ) (เอกสารแนบ)

ลงชื่อ.....

(นายสรวิชัย สอนิแก้ว)

รองผู้อำนวยการสำนักการแพทย์

คุณเชื้อ/ผู้บริหาร (Sponsor/Leader)

วันที่ 24 เมษายน 2552

แผน/กิจกรรม (Activity Plan)

กิจกรรม	ช่วงเวลา ดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ หลัก	สรุปสาระสำคัญที่ได้จาก กิจกรรม	งบ ประมาณ (ถ้ามี)	ตัวชี้วัด ผลสำเร็จ
ครั้งที่ 1 สมาชิกกลุ่มพบกันครั้งแรกเพื่อกำหนดเนื้อหาของวิธีการเก็บเสมหะผู้ป่วยวัณโรคส่งตรวจให้มีประสิทธิภาพและปลอดภัย ซึ่งเป็นเทคนิคที่ต้องการแลกเปลี่ยนความรู้ต่อกัน	24 เม.ย. 2552 เวลา 13.30 – 16.00 น.	- คุณอุ้นเรือน (รพก.)	- ความรู้เบื้องต้นทางการแพทย์เกี่ยวกับการส่งตรวจเสมหะทางห้องปฏิบัติการ หลักการ ขั้นตอน และวิธีเก็บเสมหะของ รพ.กลางที่ส่งผลให้เก็บเสมหะได้ตามกำหนดเวลา	-	มีเอกสารสรุปความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับ การส่งตรวจ ขั้นตอน และเทคนิคการเก็บเสมหะของ รพ.กลาง
		- คุณหทัยา (รพต.)	- มูลเหตุจูงใจที่เกิดจากสถิติจำนวนบุคลากรติดเชื้อวัณโรคจากผู้ป่วยมากขึ้น จึงคิดค้นวิธีการเก็บเสมหะส่งตรวจทางจุลชีววิทยาอย่างปลอดภัยและประหยัด โดยใช้นวัตกรรมถุงก๊อปแก็ป เก็บง่าย ปลอดภัยสบายใจ เพื่อขากเสมหะเพื่อลดอัตราการแพร่เชื้อวัณโรคในโรงพยาบาล	-	มีเอกสารสรุปความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับ หลักการและเหตุผลในการคิดค้น นวัตกรรมถุงก๊อปแก็ปเก็บเสมหะส่งตรวจของ รพ.ตากสิน
ครั้งที่ 2 ดำเนินการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับวิธีการเก็บเสมหะให้ปลอดภัยและเหมาะสมแล้วสรุปเป็น Best Practice	7 ส.ค. 52 เวลา 13.30 – 16.00 น.	- คุณหทัยา (รพต.) และ สมาชิกร่วม เสนอความคิดเห็น	สรุปเป็น Best Practice เรื่อง การเก็บเสมหะผู้ป่วยวัณโรคส่งตรวจให้มีประสิทธิภาพ (ดังเอกสาร)		มีเอกสารสรุป เป็น Best Practice เรื่อง การเก็บเสมหะผู้ป่วยวัณโรคส่งตรวจให้มีประสิทธิภาพ พร้อมนำเสนอในเว็บไซต์ KM. ของ สนพ.ที่ www.msd.bangkok.go.th

Best Practice ที่ได้จากการประชุมกลุ่มชุมชนนักปฏิบัติ (Community of Practice)

เรื่องการเก็บเสมหะผู้ป่วยวัณโรคส่งตรวจให้มีประสิทธิภาพ

วันศุกร์ ที่ 7 สิงหาคม 2552 ณ ห้องประชุมชั้น 6 กองวิชาการ สำนักงานการแพทย์

จากการประชุมกลุ่มชุมชนนักปฏิบัติ (CoPs) เรื่องการเก็บเสมหะผู้ป่วยวัณโรคส่งตรวจให้มีประสิทธิภาพ ส่วนราชการสามารถนำไปปฏิบัติ ดังนี้

1. ผู้ประสานงานวัณโรค (TB Coordinator) วางแผนการเก็บเสมหะไว้ล่วงหน้าตามเวลาที่กำหนด ทั้งในระย Initial phase และ Continuation phase โดยกำหนดวันส่งตรวจเสมหะและวันพบแพทย์ไว้ใน TB 01 อย่างชัดเจน
2. จัดระบบติดตามและควบคุมการตรวจเสมหะเมื่อครบกำหนดส่งตรวจในเดือนที่ 3, 6 และสิ้นสุดการรักษา ก่อนพบแพทย์ โดยมีเอกสารแนบกับ OPD Card ให้พบแพทย์พร้อมใบส่งยา พร้อมเตรียมเอกสารการส่งตรวจ อุปกรณ์การเก็บเสมหะ (กระบอกเก็บเสมหะพร้อมถุงพลาสติกใสชนิดหิ้วบรรจุอยู่ภายใน) ให้ผู้ป่วย
3. เก็บเสมหะทันทีในวันที่ตรวจ (spot sputum) โดยให้บ้วนปากด้วยน้ำสะอาดก่อนเก็บเสมหะ **ห้ามขากเสมหะในห้อยน้ำ** เก็บเสมหะโดยใช้ขั้นตอนเช่นเดียวกับข้อ 4
4. กรณีเสมหะที่ผู้ป่วยเก็บในตอนเช้าหลังตื่นนอน (collected sputum) ให้ปฏิบัติดังนี้
 - 4.1 หลังตื่นนอนตอนเช้า ยังไม่บ้วนปาก ถูขวดเก็บเสมหะออกไปนอกบ้านหาบริเวณที่โล่งแจ้ง เพื่อขากเสมหะ
 - 4.2 ไม่ควรมีผู้อื่นอยู่ใกล้ ในบริเวณเก็บเสมหะ
 - 4.3 เปิดฝากระบอกเก็บเสมหะและดึงถุงพลาสติกภายในออกมา
 - 4.4 นำขวดพลาสติกไม่มีฝาใส่ในถุง
 - 4.5 คลี่หิ้วถุงด้วยนิ้วโป้งและนิ้วชี้
 - 4.6 นำถุงคล้องเข้ากับหูคนใช้ และกางตัวถุงครอบใบหน้าทั้งหมด
 - 4.7 จับขวดพลาสติกเตรียมรองรับเสมหะ
 - 4.8 ไอลึก ๆ เพื่อให้เสมหะออกจากส่วนลึกของปอดจริงๆ ไม่ใช่ น้ำลาย
 - 4.9 ขากเสมหะใส่กระบอก
 - 4.10 ปลดถุงแล้วปิดฝากระบอกที่มีเสมหะที่เก็บได้อยู่ภายใน
 - 4.11 รวบถุงทิ้งไม่ให้แพร่เชื้อ แล้วทิ้งเป็นขยะติดเชื้อ
 - 4.12 นำกระบอกเสมหะที่มีเสมหะไปส่งตรวจ
 - 4.13 ถ้าไม่มีเสมหะ ให้เติมน้ำอุ่น แล้วรอสักครู่ เพื่อขากเสมหะจากส่วนลึกของหลอดลม
 - 4.14 ถ้าได้เป็นน้ำลายให้ลองพยายามใหม่ อาจเติมน้ำอุ่นๆ เพื่อช่วยให้มีเสมหะ

ในการตรวจครั้งแรก (spot sputum) ให้ส่งตรวจที่ห้อง lab ทันที ในรายที่เก็บมาจากที่บ้านในครั้งที่ 2 และเก็บที่โรงพยาบาลใน Specimen ที่ 3 หรือในรายที่ไม่สามารถส่งเสมหะได้ทุกวัน หรือเก็บเสมหะในแต่ละวันได้ ภาชนะปิดมิดชิดแช่ตู้เย็น แล้วนำมาพร้อมกันในวันสุดท้าย

กรณีเก็บเสมหะในหอผู้ป่วย ให้ปฏิบัติเช่นเดียวกับข้อ 4 ถ้าไม่มีเสมหะให้ Nebulizer ด้วย NSS 2 CC.

วิธีการเก็บเสมหะอย่างปลอดภัยแก่ทุกคน

1. นำถ้วยพลาสติกออกจากขวด

2. คลี่ถ้วยออกแล้วเอาขวดใส่ในถ้วย

3. เอาถ้วยคล้องกับหูคนไข้

4. กางถ้วยครอบหน้าทั้งหมด

5. ชากเสมหะใส่ขวด → ปิดฝาขวด

ภาพการเพาะเชื้อ → แบบไม่ชากในถ้วย

แบบชากในถ้วย

ภาพการเพาะเชื้อ → แบบชากในถ้วย

แบบไม่ชากในถ้วย